

L' AIGUER

PERIÒDIC DE CULTURA I INFORMACIÓ - ANY XXIII - N. 129 - MARÇ-ABRIL 2010 - PREU € 2,50

Foto de F. Cadoni

E S T U D I

RILIEVI STORICI SULLA CASSETTA
DI SANITÀ DEL PORTO DI ALGERO

de Giacomo Oppia



I N F O R M A C I O N S I N O T Í C I E S

**DIA DEL LLIBRE
I DE LA ROSA A L'ALGUER**

Organitzat de l'Obra Cultural s'és celebrat a l'Alguer lo 23 de Abril el *Dia del Llibre i de la Rosa*.

L'iniciativa, que també a l'Alguer s'és consolidada i transformada en una tradició, s'és tenguada a la seu de l'Obra Cultural, a la sala de la Biblioteca Catalana i és estada l'ocasió per presentar lo llibre *Atzur, or, verd, vermell*, primer volum que reculli les obres premiades al Premi Rafael Sari.

La publicació, editada a dins de la col·lecció *Les llampades*, col·lana de poesia a cura de Carlo Sechi, és lo cinqué volum de una iniciativa editorial de l'Obra Cultural de l'Alguer.

Ha obert l'acte Josep Tilloca, President de l'Obra, que ha recordat l'esforç que l'entitat fa amb una activitat editorial, limitada en los títols, però de gran dignitat i qualitat.

Ha regraciat públicament los autors i tots aquells que col·laboren perquè l'Alguer creixi culturalment, posant sempre en primer pla de tot la valorització de la llengua; en particular, ha dedicat una part del sou intervent parlant de les iniciatives que l'Obra Cultural de l'Alguer fa en favor dels joves. Són intervinguts Carlo Sechi, ideator del projecte editorial; Carlo Demartis que ha lligit algunes poesies i moltíssims autors presents en el nou volum amb les pròpies obres.

A tots los intervinguts, així com vol la tradició del *Llibre i de la Rosa*, és estada regalada una còpia del volum presentat.

DIA DE LA DONA

Diumenge 14 de març a la Biblioteca Catalana de l'Obra Cultural de l'Alguer, en l'àmbit

del programa de iniciatives per celebrar el *Dia de la dona*, és estat projectat el film *La Moños*, escrit i dirigit de Mireia Ros.

La pel·lícula, en llengua catalana, ha capturat l'atenció del numerós públic present, ben content de veure un film en català.

La positiva experiència ha portat el directiu de l'Obra Cultural a repetir l'experiment que serà realitzat entre l'autumne del 2010 i l'estiu el 2011.

L'iniciativa és estada realitzada a dins de un programa concordat amb altres Biblioteques amb el títol *Amb ulls de dona*.

**MANIFESTACIÓ UNICEF
PER L'INFÀNCIA**

Divendres 5 i dissabte 6 de març al teatre cívic de l'Alguer l'UNICEF ha volgut recordar los vint anys de la convenció de l'O.N.U. sobre los drets de l'infància i de l'adolescència.

L'aniversari és estat celebrat amb una representació teatral en col·laboració amb l'Associació *Analfabelfica*, l'*Institut Musical "Giuseppe Verdi"* de l'Alguer, lo *Flower Interior Designer* Tonino Serra, de temps coneixut en tot el món per les seues creacions artístiques i l'hisenda algueresa *Centro Forme*, especialitzada en articles per la casa.

La representació era inspirada en manera lliure al film de Barratier *Les Choristes*, que fa referiment als drets de la convenció com: *lo dret a l'escolt, lo dret a la protecció, lo dret a l'educació, lo dret al respecte*.

Numerosa és estada la presència del públic, amb una quantitat rellevant de alumnes de les escoles de l'Alguer.

**LIMBAS I CULTURAS
DE MINORIA**

Dimecres 31 de març, a la Biblioteca Catalana de l'Obra Cultural de l'Alguer, és estat presentat El volum *Limbas i culturas de minoria - Cunfrontu de*

isperimentzias internatzionales a cura de Maria Vittoria Migaleddu Ajkabache, Loredana Rosenkranz i Salvatore Sfodello. Ha presidit i coordinat l'acte Pino Tilloca, President de l'Obra Cultural, que ha evidenciat la col·laboració amb totes les entitats que treballen per valoritzar lo patrimoni lingüístic i cultural de les comunitats minoritzades. Angela Cherreddu, dirigent escolàstica, ha presentat el resultat del treball fet a l'Escola Primària *Maria Immacolata*, que ella dirigeix, i la validat de l'experiència feta per afavorir l'ús de la llengua entre els joves alumnes i indirectament entre les famílies.

Maria Vittoria Migaleddu, Loredana Rosenkranz i Salvatore Sfodello han parlat sobre les oportunitats que poden ésser criades en l'àmbit de l'escola primària per afavorir l'ús de la llengua materna. Viu i interessant el debat que és estat animat del numerós públic present, prevalentment format de professors i operadors escolàstics.

La publicació dels articles no significa que direcció i redacció concordin amb les opinions dels autors.

L'ALGUER

Periòdic de cultura i informació
Autorització del Tribunal de Sàsser n. 219 del 2/7/1988

Any XXIII - n. 129
Març-Abril 2010

Director: Joan IBBA*
Redacció i Administració: Carrer La Màrmora 60
Tel. 079.975.112 - 07041 L'ALGUER
Edicions del Sol: La Poligràfica Peana - L'Alguer
Cap de redacció: Antoni NUGHES
Comitat de redacció:
Salvatore IZZA, Vito LOI, Joan OLIVA,
Mariantonietta PEANA, Carlo SECHI, Josep SOTGIU,
Antoni TORRE.

A aqueix número han col·laborat:
Miquel Fort, Giacomo Oppia, Camila Pons

Abonament per 6 números:
15,00; amb expedició 25,00;
€ sostenidor € 40,00

*** Joan Ibba continua a firmar la revista com director fins a què no sigui legalment perfeccionada la nòmina del nou director.**

En última pàgina particular de segell de notaris de l'Arxiu Diocesà de l'Alguer.

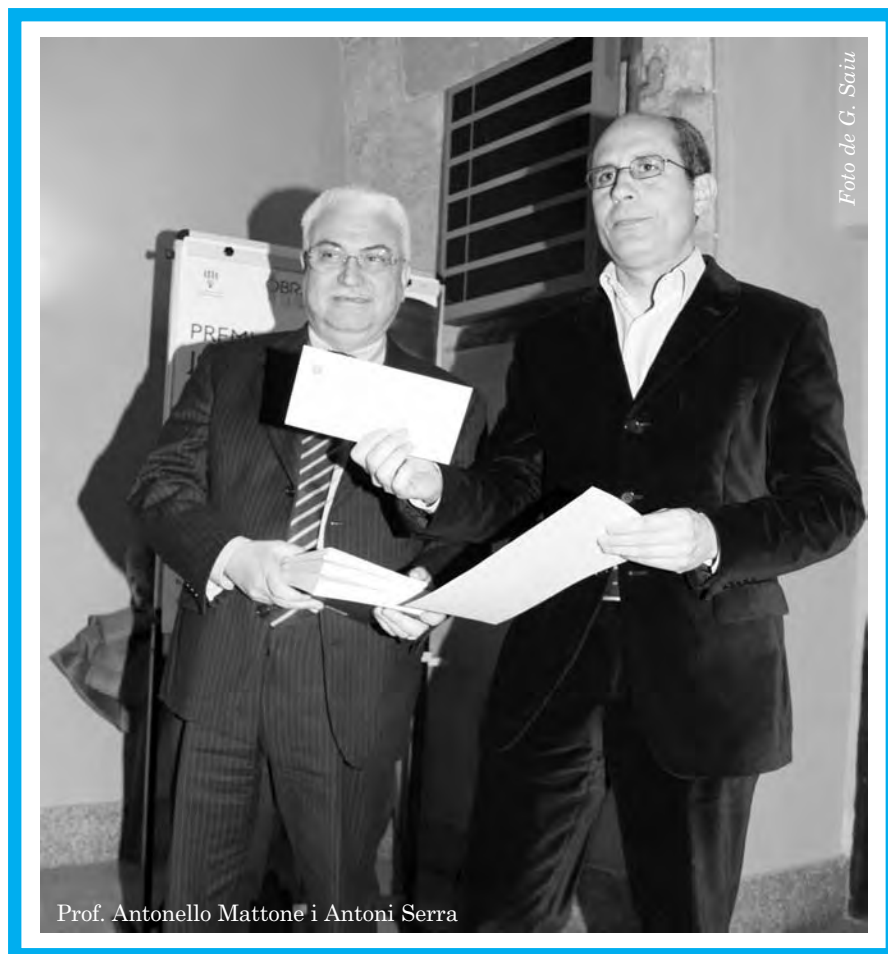
A ANTONI SERRA PER UNA RECERCA HISTÒRICA LA XI EDICIÓ DEL PREMI JOSEP SANNA

El 19 de març, durant una solemne cerimònia a Sala Congressos de Sant Francesc, s'és conluda la XI edició del PREMI JOSEP SANNA, el premi biennal reservat a obres èdites i inèdites sobre la identitat, la llengua, la història i la cultura de l'Alguer, que l'Escola de alguerés "Pasqual Scanu" i l'Obra Cultural han instituït per recordar i tributar el just honor a la figura de aquest estimat home de cultura, a la seva obra i a la seva llarga activitat a favor de la nostra ciutat, realitzada en diferents camps que però, en àmbit cultural, és culminada i ha tengut el seu moment més qualificant en la redacció del *Diccionari català de l'Alguer*.

Altra finalitat del Premi és d'estimular els algueresos a continuar l'obra de aquest il·lustre home de cultura, promocionant estudis i recerques sobre la nostra identitat i és reservat a obres èdites i inèdites sobre la cultura, la història, la llengua i les tradicions de l'Alguer.

La fórmula actual del Premi és el resultat de la fusió de dos premis precedents, el primer, que tenia el mateix nom, instituït al 1992 de l'Escola de alguerés "Pasqual Scanu" per recordar el Dr. Josep Sanna, un dels seus fundadors, i el segon, instituït al 1990 de l'Obra Cultural de l'Alguer, i que tenia per títol Premi Tesis de L'àurea Obra Cultural.

Al març del 2002, els consells directius de l'Escola de alguerés i de l'Obra Cultural, constatat que els dos premis tenien les mateixes finalitats, per donar un senyal de unitat i de cooperació i assegurar encara més prestigi al Premi, han decidit de unificar els dos concursos continuant a intitular el PREMI a JOSEP SANNA, i de allargar l'àmbit de participació a totes les recerques èdites i inèdites sobre la cultura, la història, la



Prof. Antonello Mattone i Antoni Serra

Foto de G. Saitu

llengua, la literatura i les tradicions de l'Alguer.

La proclamació dels guanyadors i la consigna del Premi que s'és tenguda en una Sala plena de públic, com sempre succeeix quan hi és al centre la figura de Josep Sanna, havia tengut un pròleg oficial el 7 de març del 2010, a la seu de l'Obra Cultural de l'Alguer (carrer Arduino 46) on s'era reunida la comissió examinadora per la sessió definitiva per l'assignació de la XI edició del "PREMI JOSEP SANNA".

La comissió, presidida del professor Antonello Mattone, de la Universitat de Sàsser, era composta del professor Piero Sanna, de la Universitat de Sàsser, del dr. Nicolino Spiritu, president de l'Escola de alguerés "Pasqual Scanu", del prof. Josep Tilloca, president de l'Obra Cultural, del dr. Antoni Nughes, secretari del

Premi i director didàctic de l'Escola de alguerés "Pasqual Scanu", del prof. Carlo Sechi director de l'Obra Cultural i de l'arq. Joan Oliva.

La Comissió ha pres visió dels resultats de les precedents sessions de treball en les quals hi era estada una primera valuació de les obres presentades.

Durant aquestes sessions els membres de la comissió havien també cregut oportú, així com és previst al n. 8 de les normes de participació al concurs, de proposar entre els candidats al Premi JOSEP SANNA l'obra èdita de Antoni Serra *Povere donzelle. Monache di clausura nella Alghero del Seicento (1641-1700)*.

La Comissió, després de haver considerat amb atenció les motivacions que han portat a presentar a la unanimitat la proposta precedent, havia acceptat la



Dr. Nicolino Spiritu premia Giuliana Portas

susdita obra entre els candidats al Premi.

Successivament és passada a examinar les obres presentades, totes obres inèdites i concretament tesis de laurea. La Comissió ha constatat amb satisfacció, que totes les obres se distinguin per la validitat de les metodologies de recerca, per la qualitat complexiva de l'estudi, i que cada una d'elles, en el propi àmbit, conté noves aportacions científiques, que donaran un contribut a la coneixença de la nostra ciutat i a la tutela de la identitat cultural, històrica i lingüística de l'Alguer, que és entre les fina-

litats principals del PREMI JOSEP SANNA.

Després de una anàlisi comparada de tots els elements devaluació emergits en les precedents sessions i a conclusió de una exhaustiva discussió, la Comissió ha decidit a la unanimitat de senyalar tots els treballs presentats i de atribuir el segons premi ex aequo a dues recerques que se imposen sobre les altres per una precisió metodològica de bon nivell i per les anàlisis, puntuals i exhaustives amb les quals han examinat i tractat els arguments i tot el complex de la recerca.

Senyalacions:

Marianna Nori, *I materiali da costruzione nel cantiere del teatro civico di Alghero*, (Università degli Studi di Sassari - Facoltà di Architettura, a.a. 2005-2006). L'estudi examina amb cura, entre les altres coses, els sistemes d'extracció i transport del "massacà", la pedra amb la qual és construït el teatre així com bona part de l'Alguer vella, la situació i les condicions de treball en les caves, els instruments per l'extracció de la pedra. La recerca passa després a l'anàlisi més específica i tècnica de la construcció del teatre amb una acurada presentació dels aspectes arquitectònics.

La recerca és enriquida de una exhaustiva sèrie de documents d'arxiu inèdits i de gran interès.

Claudia Abes, *Il Canto della Sibilla o Senyal del Judici, tradizione catalana in Alghero* (Università degli Studi di Milano - Facoltà di Scienze Politiche - Facoltà di Lettere e Filosofia. Corso la Laurea Triennale in Mediazione Linguistica e Culturale) (a.a. 2007-2008)


L'estudi, després de una breu introducció històrica, examina els principals aspectes culturals i lingüístics de aquest cant medieval, difús en tota l'àrea mediterrània a influència catalana i que, per una sèrie de circumstàncies favorables, després de la reforma tridentina, s'és conservat viu solament a Mallorca i a l'Alguer.

Paolo Emilio Zoagli, *Alghero, un nuovo margine urbano* (Università degli Studi di Firenze - Facoltà di Architettura,

LLIBRERIA



L'ALGUER, Carrer C. Alberto, 119 - Tel. +39 079.980.496 - E-mail: labirintoaho@tin.it

 Libreria Mondadori

- GRAN ASSORTIMENT D'EDITORIA REGIONAL
- EXPEDICIONS A L'EXTERIOR

a.a. 2006-2007).

La tesi presenta un quadre del territori de l'Alguer entre el secul XIX i XX, examinant els diferents processos de insediament urbà i les emergències ambientals fins a arribar al nou aspecte urbanístic de la ciutat moderna en llarga part compromesa per triades inadequades. La segona part examina la vasta àrea de Maria Pia com hipòtesi de una nova centralitat entre ciutat i paisatge i presenta una proposta projectual per una nova polaritat urbana a l'estany del Càlic.

II^{on} Premi ex aequo:

GIULIANA PORTAS, *Il recupero della lingua catalana di Alghero attraverso la legislazione statale e regionale*. (Università degli Studi di Sassari - Facoltà di Lettere e Filosofia, a.a. 2005-2006), (Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali)

La recerca se presenta de gran interés en l'àmbit de les minories lingüístiques a Itàlia i de absoluta novetat en àmbit local, on la llengua catalana, també pel número extremament reduït dels usuaris habituals de aquesta variant, viu avui les dificultats típiques de les minories en forma i amb perspectives segurament més problemàtiques.

L'estudi (de 240 pàgines), després de una oportuna anàlisi de les minories presents a Itàlia i els processos socials i legislatius que han portat a les dues lleis de tutela en àmbit regional (la 26/97) i nacional (la 482/99), presenta i analitza amb passió i competència les diverses experiències i els temptatius fets a l'Alguer per actualitzar les normatives de aquesta legislació.

A conclusió de la recerca una Apèndix completa que documenta les determinacions i les disposicions concretes amb les quals els oficis operatius de les institucions públiques (Municipi i Província) han aprovat i intentat de realitzar els diversos projectes de recuperació, tutela i salvaguarda de la llengua a l'Alguer.



RITA MARZEDDU, *Riforme scolastiche e formazione del clero nella Sardegna sabauda. Il Seminario diocesano di Alghero dal 1735 al 1793*. (Università degli Studi di Sassari - Facoltà di Scienze Politiche, a.a. 2004-2005)

La recerca, que a part una copiosa bibliografia general utilitza una abundant documentació d'arxiu quasi totalment inèdita i de primera mà, és focalitzada sobretot en la figura i en l'activitat educativa Josep Agustí Delbecchi, que ha continuat també després de la seva elecció a bisbe de l'Alguer i que ha culminat amb la reforma i la refundació del Seminari com institució de formació i amb la edificació del nou Seminari, adjacent a la catedral que és estat gitat a terra als anys '50 del secul.

L'estudi analitza les diverses experiències i els models educatius i de formació del clero sobretot en l'àmbit dels territoris i en l'òptica de la política sabàuda. Presenta després el projecte pastoral i polític del bisbe

Delbecchi que posa com un dels punts centrals del sou programa de govern la refundació del Seminari.

Completa l'estudi una abundant i interessat apèndix documentària.

A conclusió de la sessió dels treballs la Comissió decideix de proclamar guanyadora de la **XI edició del PREMI JOSEP SANNA**

ANTONI SERRA *Povere donzelle. Monache di clausura nella Alghero del Seicento (1641-1700)* Edizioni del Sole, Alghero 2007.

El volum, publicat al 2007 de les Edizioni del Sole, una editorial que de sempre és en primera línia en l'esforç de afavorir la coneixença i la divulgació de les recerques sobre la identitat lingüística, la història i les tradicions de l'Alguer, presenta, com ja és evidenciat en el títol, la vida de la comunitat de les monges de clausura arribades a l'Alguer a meitat del '600.

L'autor amb aquesta publicació

Antonio Serra

Povere donzelle

Monache di clausura
nella Alghero del Seicento
(1641-1700)



completa recerques sobre un tema que ja estudiava i tenia per les mans de anys, i que de fet són en línia amb els interessos investigatius de l'autor que, en la seva activitat d'estudis i de recerca, ha tocat temàtiques prevalentment inherents a diferents aspectes i àmbits de la vida religiosa local, ha publicat diversos estudis en diverses revistes i és autor de altres volums sobre la història religiosa local: *Los Germans Blancs. Per una storia della Confraternita della Misericordia in Alghero nei secoli XVI-XVII*, (Ed. del Sole, 1997) i *Le Chiese campestri di Alghero* (Ed. del Sole 2006).

La Comissió decideix de assignar el Premi JOSEP SANNA a *Povere donzelle*, per l'originalitat i pel valor intrínsec de l'obra, que a més és realitzada amb

gran rigor científic i correlada de abundantíssima documentació d'arxiu, fruit de la capacitat investigativa de l'autor i de una metodologia de recerca pacient i meticulosa.

No obstant la temàtica, de fet particular i fora de les experiències que la gent comú arriba a fer en la pròpia vida, el lector, que en un primer moment entra quasi exclusivament curiós en la vida quotidiana de aquesta comunitat de monges, a la fi resta conquistat de una humanitat que, contràriament al que sovint se pot pensar, alhora com avui, viu les problemàtiques, les dificultats i, en qualqu cas, els drames comuns a tots.

Han obert la tardada els presidents de les dues associacions promotores i organitzadores del

premi, Nicolò Spiritu, per l'Escola de alguerés "Pasqual Scanu" i Pino Tilloca per l'Obra Cultural que han saludat el numerosíssim públic present, entre el qual els germans de Josep Sanna Vincenzina i Francesc, i han brevement il·lustrat les finalitats i les activitats de les dues associacions.

El programa de la manifestació, coordinada de Carlo Sechi, és continuat amb un intervent de Antoni Nughes que ha commemorat la figura del Dr. Sanna i ha recordat els moments més importants de la seva activitat i de la seva obra a favor i en defensa de la llengua i de la identitat de l'Alguer i que, com tots saben, ha culminat amb la redacció i la publicació del *Diccionari català de l'Alguer*, una obra que s'està revelant un instrument absolutament fonamental per qui vol estudiar i conèixer la variant algueresa del català.

Ha concluit la primera part de la manifestació una interessant conferència a càrrec del prof. Roberto Coroneo, docent de Història de l'Art Medieval a Sardenya a la Universitat de Càller, que amb el suport de diverses imatges i de taules il·lustratives ha presentat els aspectes essencials de la *Pintura de Quatre-cents a Sardenya*.

La segona part de la manifestació és estada dedicada justament a la il·lustració de les obres en concurs i a la consigna dels premis. A tots els participants és estat consignat un diploma de participació i les obres recentment editades per iniciativa de les dues associacions.

Als segons premis ex-aequo és estat també donat un premi de 500,00 € perhom.

El moment culminant de tota la tardada és estat naturalment la proclamació de Antoni Serra com guanyador de la XI edició del Premi Josep Sanna, per l'obra *Povere donzelle. Monache di clausura nella Alghero del Seicento (1641-1700)*. El Premi consistent també en la suma de 1.000,00 € li estat consignat del president de la comissió el prof. Antonello Mattone.

Antoni Nughes

ORQUESTRA JOVES INTÈRPRETS DELS PAÏSOS CATALANS

L'11 de abril per celebrar lo cinc anys de la fundació l'Orquestra dels joves intèrprets dels Països Catalans ha sonat al Palau de la Música Catalana sota la direcció del mestre Salvador Brutons.

L'orquestra en aquestos anys ha ja sonat en algunes de les més importants ciutats catalanes com Prada (Catalunya Nord), València, Lisboa, Palma de Mallorca, Eivissa i Maó.

El concert celebratiu s'és tengut a Barcelona per donar justa importància a l'orquestra i a l'aspecte pancatalanista que representa i al Palau de la Música, símbol de l'arquitectura modernista catalana i temple de la música mundial.

Davant de un públic de més de 2.000 espectadors pagants, Salvador Brutons ha dirigit la jove orquestra, formada de més de 70 joves músics provinents de totes les terres catalanes, que ha interpretat tres danses valencianes de Amand Blanquer, i l'acte I de l'obra *Canigó* de Jaume Pahissa i ha tancat la primera part del concert amb la *suite* simfònica *Mallorca* de Baltasar Samper, per piano i orquestra, pianista Miquel Estelrich.

Després de una petita pausa l'orquestra, en la segon part, ha interpretat la *Missa de Gloria* de Giacomo Puccini, per "soli, coro i orchestra".

La part coral és estada interpretada del Cor Jove de l'*Orfeo Català*, dirigit del mestre Esteve Narbona i de la coral *Ametza Gazte d'Írinu* dirigit del mestre basc Jon Aizpuru.

En un clima de forta emoció i gran encant amb un públic atentíssim, entre el qual numeroses autoritats acadèmiques i representants de les diferents institucions catalanes, los cent i cinquanta joves músics i coristes que formaven les dues corals i l'orquestra ha donat prova de ben figurar entre les joves orquestres d'Europa i de interpretar amb convicció el sentiment de fer part de la comunitat interna-



Alessio Manca, Salvador Brutons i Mattia Osini

cional de llengua catalana.

Entre l'orquestra dos joves músics de l'Alguer, la més petita i perifèrica terra catalana, el violinista Alessio Manca, un pilar de la jove orquestra fins de la primera edició, i el violinista Mattia Osini que amb els sous 15 anys és lo més jove membre de l'orquestra, formada de joves entre 18 i 27 anys.

Mattia Osini, bon alumne del Liceo-Gimnasi *G. Manno* de l'Alguer és un brillant alumne de l'Institut Artístic Músical *Giuseppe Verdi* de l'Alguer i és estat triat en les seleccions organitzades de l'Obra Cultural al passat mes de setembre a l'Alguer.

A conclusió del concert, la Senyora Magda Gonzales, President de l'orquestra i el mestre Salvador Brutons han demanat a Carlo Sechi, Director de l'Obra Cultural i membre del directiu de l'orquestra, de verificar la hipòtesi per un concert a l'Alguer, concordant costos i temps.

L'orquestra constituïda a Barcelona en ocasió del Forum de les cultures, per iniciativa de l'entitat mallorquina Forum-

musicae té, com finalitat principal, aquella de recuperar i difondre el patrimoni musical dels autors catalans i fer-lo conèixer al món i als catalans.

Lo concert, íntegrament registrat, serà incidit e serà lo cinqué CD produït de l'Orquestra dels joves intèrprets dels Països Catalans.

Camila Pons



**OBRA
CULTURAL**

Del 1985

**Carrer ARDUINO, 44-46
Tel. 079.977.228
07041 L'ALGUER**

info@obracultural.cat
alguer.obracultural.cat

PREMIO DE PINTURA VERDINA PENSÉ

25 OBRA
CULTURAL

PREMI

Verdina Pensé



2ª EDICIÓ

*L'Obra Cultural de l'Alguer
organitza la segona edició
del concurs de pintura
"Verdina Pensé"*

REGOLAMENT

- 1) Poden participar al concurs joves artistes nats o residents a Sardenya.
- 2) Lo tema, la tècnica i les dimensions seran lliures.
- 3) Cada participant poguerà presentar un màxim de dues obres inèdites, amb guarnisa o suport sòlid per l'exposició.
- 4) Les obres presentades tenguern de ésser firmades i acompanyades de l'esqueda de adhesió.
- 5) Les obres tenen de ésser presentades entre lo 26 de Octubre 2010 a l'Obra Cultural de l'Alguer, Carrer Arduino n. 44/46 - tel./fax 079.977228.
- 6) Una comissió valutarà los treballs i assignarà los primers tres premis.
- 7) Totes les obres presentades seran exposades en una mostra col·lectiva.
- 8) Los premis atribuïts seran:

1er premi :	Euro 700,00
2on premi :	Euro 500,00
3er premi :	Euro 300,00
- 9) Les obres premiades resten de propietat de l'Obra Cultural de l'Alguer.
- 10) A la fi de l'exposició col·lectiva les obres no premiades seran restituïdes als artistes.
- 11) Les despeses de transport seran a carrec dels participants.
- 12) La participació al concurs implica l'acceptació de les condicions de les presents bases.

**MOTLLES
CUGAT S.L.**

Tel-fax 0034 93 470 55 79

**construcció de motlles
per a injecció de plàstics
i zamak fins a 500 kg**

Carrer Gall 47, 4^{rt}, 2^a
08950 ESPLUGUES de LLOBREGAT (Barcelona)
E-mail: taller@motllescugat.com

E S T U D I



Fig. 1 - Il vecchio edificio come si presentava prima della parziale demolizione

RILIEVI STORICI SULLA CASETTA DI SANITÀ DEL PORTO DI ALGHERO

de Giacomo Oppia

Nell'ottobre dello scorso 2009 è apparsa sulla stampa quotidiana la notizia del via libera da parte delle Autorità competenti all'abbattimento del fatiscente edificio situato sulla Banchina Sanità del porto di Alghero, a suo tempo costruito come Casetta di Sanità, in seguito adibito a sede di Circomare fino al trasferimento di quest'ultima nella nuova Capitaneria di via Eleonora d'Arborea e, infine, utilizzato quale alloggio di servizio per il personale di marina.

Negli ultimi anni tale costruzione è rimasta completamente abbandonata, degradandosi sem-

pre più fino a diventare un vero e proprio rudere, per cui gli Algheresi da tempo ne auspicavano la demolizione, anche per il palese contrasto con l'architettura circostante e per la copertura della visione delle antiche mura, nonché per la notevole restrizione dell'area di passaggio sulla Banchina Sanità [Fig. 1].

L'iter amministrativo del progetto di demolizione ha proseguito il suo corso nei primi mesi del 2010, fino all'appalto dei lavori e all'avvio dell'opera di abbattimento del vecchio edificio, di cui, peraltro, si prevedono il recupero e la conservazione delle strutture

originarie, valutate risalenti alla seconda metà del Settecento e ritenute dalla Soprintendenza per i Beni Architettonici di Sassari e Nuoro meritevoli di tutela e interesse.

Infatti nella relazione storico-artistica predisposta dalla citata Soprintendenza - contenente le motivazioni del decreto di vincolo del Direttore regionale n. 46 del 26-10-2007, cui è allegata - viene, in particolare, specificato che: "La costruzione, pur con dimensioni inferiori, è presente nelle antiche carte fin dal 1766, e i documenti d'archivio attestano l'esecuzione di lavori e la destina-

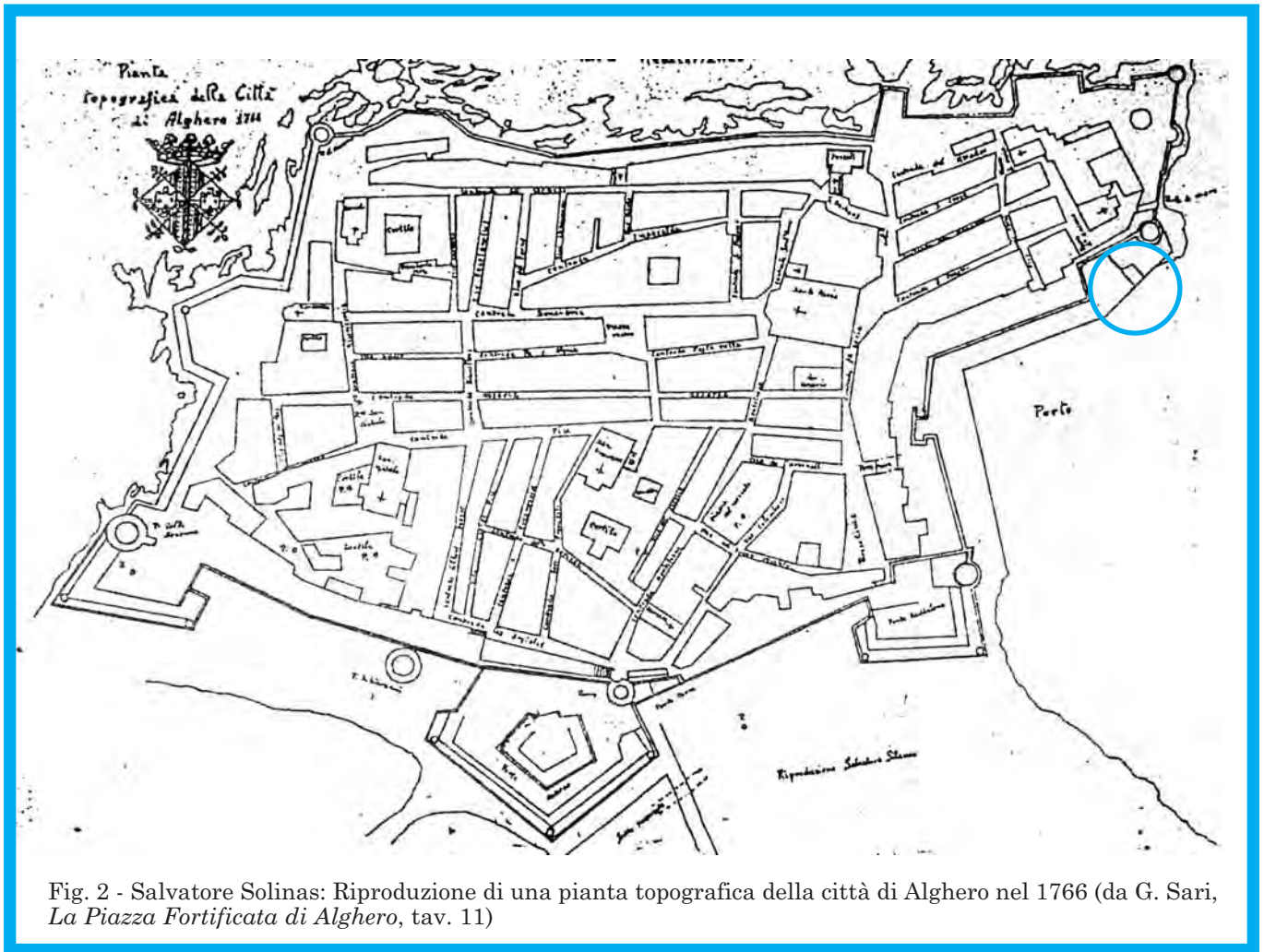


Fig. 2 - Salvatore Solinas: Riproduzione di una pianta topografica della città di Alghero nel 1766 (da G. Sari, *La Piazza Fortificata di Alghero*, tav. 11)

zione a Casetta Sanità nel 1788^o; inoltre, più avanti, si precisa che “...restano al piano terra, pressoché integre, le strutture settecentesche...”.

Ma da un rapido esame dell'iconografia relativa ad Alghero e al suo porto attribuita alla seconda metà del XVIII ed alla prima parte del XIX secolo, non risulta l'indicazione di alcun edificio situato sulla Banchina di Sanità, che peraltro prima del 1808 si presentava come un ammasso di pietre molto vicino ai bastioni e che fu allargata e adeguatamente sistemata solo con i lavori fatti eseguire nel 1817 dal cav. Grondona, allora governatore della città.¹

Effettivamente in una pianta topografica della città di Alghero riferita all'anno 1766 e pubblicata da Guido Sari nel suo studio sulle fortificazioni algheresi - cui forse si riferisce la relazione della Soprintendenza - appare evidenziata la Casetta di Sanità nella banchina omonima; si tratta di un disegno abbastanza recente dove

si tenta di ricostruire la pianta della città nel 1766, firmato da tale Salvatore Solinas, autore sconosciuto del quale non si sono potute reperire notizie di alcun genere, neanche dal citato Sari che, dato il tempo trascorso dalla stesura del suo libro, non ricorda la fonte della riproduzione².

In ogni caso il disegno non sembra molto attendibile in quanto, oltre a presentare gravi carenze come la mancata rappresentazione dei due rivellini posti tra i tre Bastioni della Maddalena, di Montalbano e dello Sperone, riporta una serie di elementi non riferibili certamente all'anno indicato, ma a periodi posteriori, talvolta anche di diversi decenni, come, ad esempio: la strada rettilinea in uscita da Porta Terra, dove viene segnalato il sottopassaggio del ponte, tutte strutture realizzate nel periodo 1844/47; la larghezza della Banchina di Sanità, allora molto più stretta; la linea retta delle mura dalla parte del mare, che nel 1766

risultava ancora intercalata da numerose mezze torri o torrioni e altre simili irregolarità e incongruenze [Fig. 2].

Nell'unica pianta tardo settecentesca di Alghero pienamente affidabile, contenuta in due disegni simili di autore anonimo conservati nell'Archivio Storico della Biblioteca Comunale di Cagliari e nell'Archivio di Stato di Torino - dove si possono osservare le differenze dalla precedente carta, tra cui le dimensioni ridotte della Banchina di Sanità - non risulta l'esistenza della Casetta [Fig. 3] e nessuna traccia della stessa si può ugualmente rilevare nell'acquarello dipinto dal pittore inglese John Smith alla fine del XVIII secolo, intitolato “Port of Alghero - Sardinia” [Fig. 4].

Neppure nella cartografia dei primi decenni dell'Ottocento appare indicato l'edificio in questione, come risulta nella pianta della città di Alghero compilata dall'ing. Leopoldo David intorno al 1802 [Fig. 5] e, in particolare,

E S T U D I

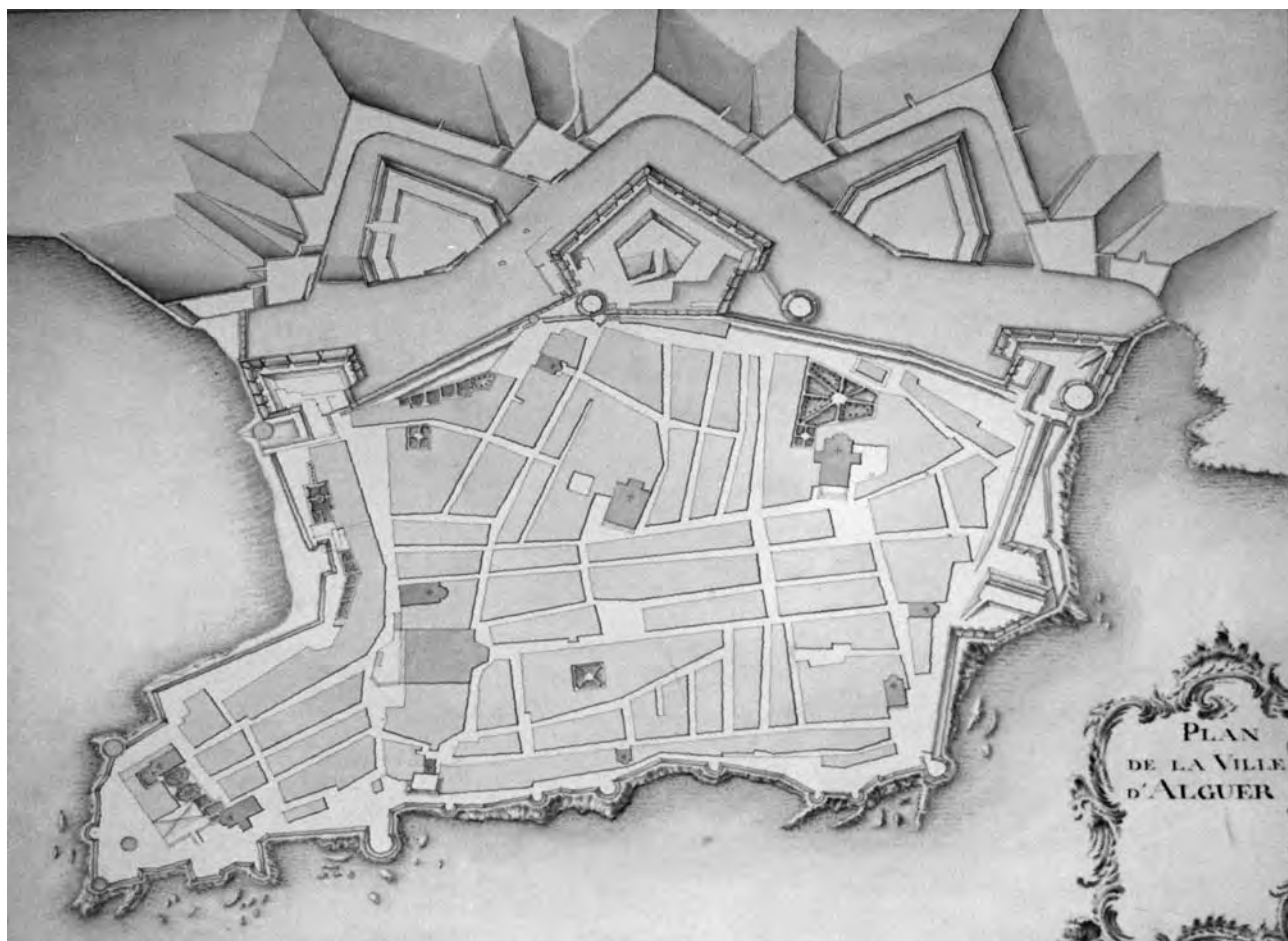


Fig. 3 - Pianta tardo settecentesca della città di Alghero (Archivio di Stato di Torino)

in un disegno del porto risalente al 1821, firmato dall'ing. Dervieux, e allegato ad una *"Relazione ... sullo stato in cui trovasi il Molo del Porto della Città di Alghero..."*, trasmessa dalla Vice Intendenza Generale di Sassari al Cav. Roger de Cholex, primo segretario degli affari interni di Torino³ [Fig. 6].

In quest'ultimo disegno, come può rilevarsi dalla Fig. 6, sull'estrema punta nord della banchina indicata nella leggenda ivi riportata come *"molo della Sanità"*, appare contrassegnato dalla lettera H un piccolo locale, situato sul mare e probabilmente di legno, denominato *"luogo comune"*, corrispondente a una pubblica latrina.

Il fabbricato della Casetta di Sanità incomincia ad essere segnalato sulle carte nel corso degli anni Quaranta dell'Ottocento, a partire dalla pianta della città elaborata dal colonello del Genio Carlo de Candia nel 1847 [Fig. 7], nell'ambito delle operazioni di

rilevazione cartografica per la formazione del catasto fondiario da lui coordinate e poi di seguito nei disegni riguardanti Alghero compilati dal Genio Militare, incominciando da quello più antico risalente al 1851 [Fig. 8] e via via nei successivi.

Pertanto dall'osservazione delle carte e dei disegni disponibili relativi alla città di Alghero e al suo porto, sembrerebbe doversi escludere l'edificazione della Casetta di Sanità non solo nella seconda metà del '700, ma anche nei primi decenni del secolo seguente, pur non potendone individuare la data precisa.

Per avere una conferma o smentita di questo risultato, si sono presi in esame i *documenti di archivio* genericamente richiamati nella relazione della Soprintendenza, consultando gli atti esistenti nell'Archivio Storico del Comune di Alghero e negli Archivi di Stato di Cagliari e di Torino.

Il primo accenno a una specie di casetta sanitaria destinata alla

disinfestazione della posta risale agli ultimi mesi del 1756 ed è contenuto in due note scritte in spagnolo, inviate dal viceré conte Costa della Trinità al Consiglio civico di Alghero.

Nel novembre di quell'anno, infatti, in riscontro a una apposita richiesta dei Consiglieri algheresi, il viceré rispose di non aver niente in contrario *"en permitirle que se haga la casucha de tablas en este puerto, vecino a la mar, para la comodidad de los perfumes"*; qualche tempo dopo, a seguito di un sollecito avanzato dallo stesso Consiglio, il conte della Trinità comunicò che al riguardo si sarebbe provveduto all'arrivo di un altro ingegnere, esprimendosi in questi termini: *"Sobre los que V.S. me representa con la carta del 30 del pasado, concerniente á la casucha que se entienda construir en este puerto para los perfumes y demas, se dará providencia en llegando otro Ingeniero"*⁴.

L'operazione non dovette avere

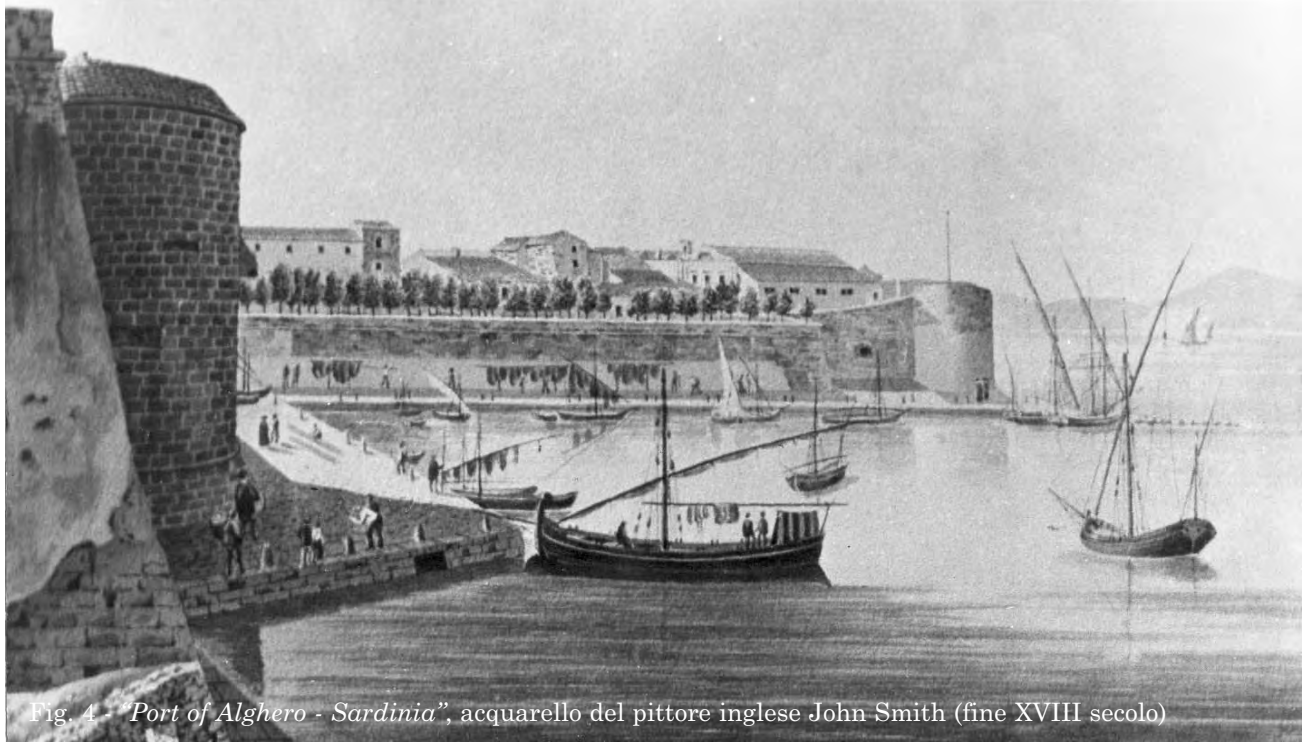


Fig. 4 - "Port of Alghero - Sardinia", acquarello del pittore inglese John Smith (fine XVIII secolo)

seguito se una ventina d'anni dopo, nel 1777, il capitano del Corpo Reale degli Ingegneri Cochis, nell'esprimere il proprio parere intorno a una memoria dell'ing. La Marchia sulle opere da farsi a beneficio della piazza d'Alghero, di fronte alla proposta ivi contenuta di provvedere alla "Costruzione di un Casinò di Sanità in luogo e forma a tal oggetto conveniente, non essendovene veruno, né sito destinato pel medesimo", ritenne che: "Sia per la situazione del luogo, e per i moltissimi altri inconvenienti che di continuo si sentono, e che ponno derivarne dal non esservi un Casinò di Sanità, non vi è dubbio che questo sarebbe opportunissimo, ma alle spese dovrebbe per gli stessi motivi di cui nei due precedenti paragrafi, soccombere la città"⁵.

Da rilevare che il contenuto di questo documento e di quelli successivamente richiamati, rappresenta una palese smentita dell'indicazione della Casetta nella pianta elaborata dal citato Salvatore Solinas e riferita al 1766, confermando l'inattendibilità della stessa.

Anche questa iniziativa rimase senza esito e l'argomento fu ripreso negli anni 1787 e 1788 quando furono progettati sia i

lavori di riparazione del *Molo*, come allora venivano chiamate le banchine, sia la costruzione di una Casa di Sanità nel porto di Alghero, il tutto a spese della Cassa Civica.

I relativi disegni e calcoli furono esaminati dal viceré Thaon di Sant'Andrea il quale, prima di pronunciarsi in merito, chiese informazioni sulla disponibilità delle finanze cittadine e, in particolare, "se possa la Cassa Civica sostenere la spesa di seimila e più lire...", di cui 3568 preventivate per la costruzione della Casetta di Sanità⁶.

Ricevuti i chiarimenti richiesti, il viceré approvò le opere progettate, la cui esecuzione fu autorizzata dalla Segreteria di Stato secondo le istruzioni predisposte dal capitano ingegnere Quaglia, che prevedevano di realizzare i lavori del *Molo* in economia, mentre per la costruzione della Casetta di Sanità si sarebbe dovuto procedere alla gara d'appalto al miglior offerente, con riserva di avviare la relativa licitazione "allorché i fondi civici permetteranno che vi si possa dar mano"⁷.

Deputato alla vigilanza e all'amministrazione delle predette opere fu don Antonio Delitala,

che si attivò tempestivamente per l'acquisto dei travicelli di legno di ginepro, denominati *sivine*, necessari per i lavori da eseguirsi, facendoli tagliare e trasportare dalla Nurra di Sassari a un prezzo superiore a quello stabilito nel calcolo progettuale, per cui furono sollevati alcuni rilievi da parte del viceré⁸.

Ma le ristrettezze dei fondi civici non permisero l'esecuzione dei lavori di riparazione e allargamento del *Molo*, che furono iniziati ma subito sospesi "attese le circostanze di codesta città", mentre nessuna opera risulta intrapresa riguardo alla Casa di Sanità⁹.

Infatti quando il citato don Antonio Delitala chiese una gratificazione "per l'ottemperanza appoggiatagli nella costruzione di codesto molo e casa di Sanità", fu accertato che nessuna prestazione risultava da parte del richiedente, salvo la predisposizione dei bandi di gara (*tilletti*) per il taglio dei travicelli, per cui si sarebbe potuto riconoscergli solo il costo dello *jus scribendi* di detti bandi¹⁰.

Da rilevare che una parte dei travicelli di ginepro fu poi utilizzata per le riparazioni effettuate nel Ponte dello Stagno¹¹.

E S T U D I

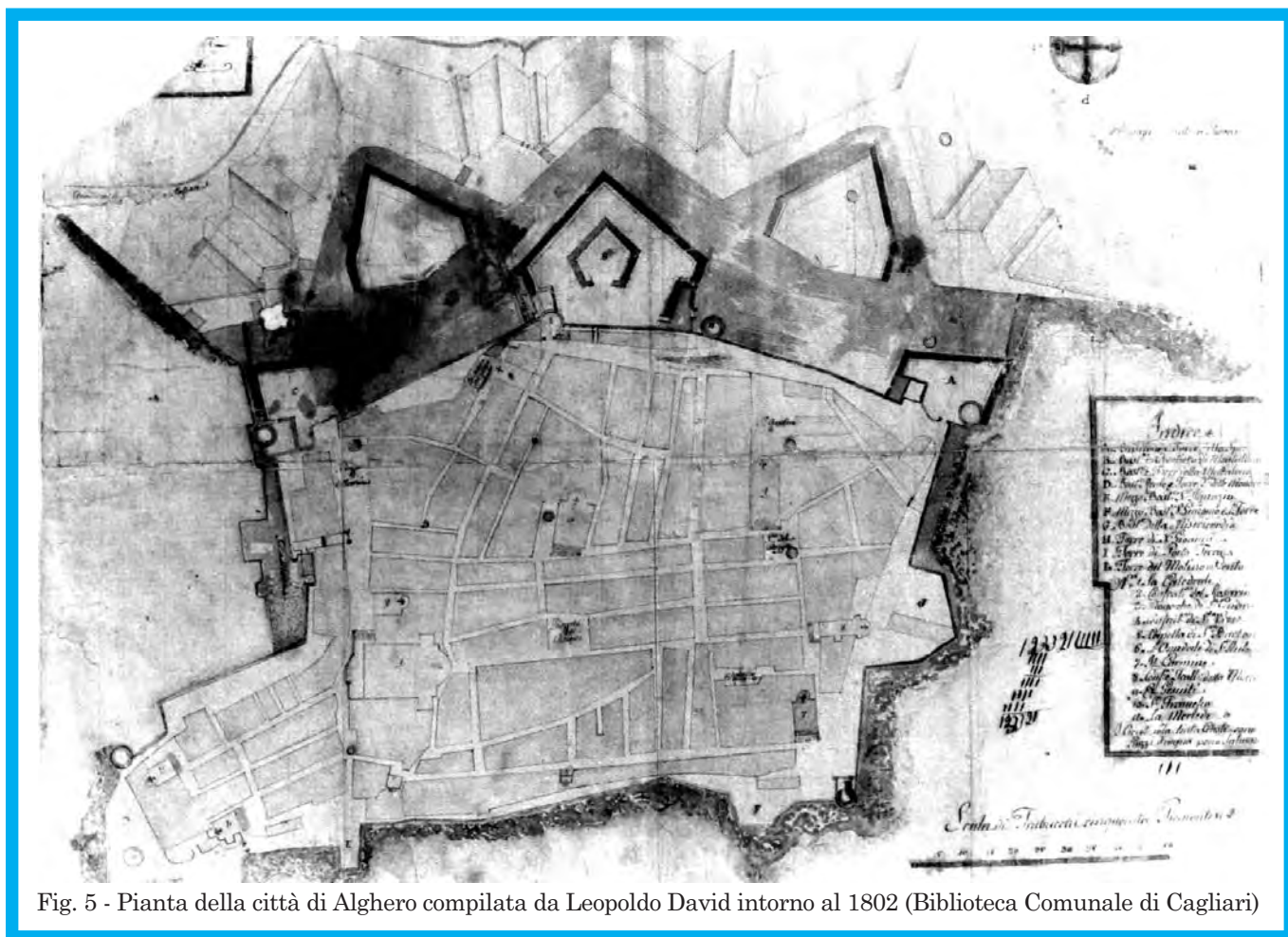


Fig. 5 - Pianta della città di Alghero compilata da Leopoldo David intorno al 1802 (Biblioteca Comunale di Cagliari)

La mancanza di un simile edificio venne sottolineata nel 1796 in una nota indirizzata al viceré dal segretario della locale Giunta Sanitaria Palombella, riferente sulle procedure sanitarie seguite nel porto di Alghero, dove si precisava che *“in questa città oltre del Lazzaretto non vi è casa di Sanità”* e che nel caso di osservazione e controllo dei bastimenti sospetti si era sempre messa una guardia a bordo degli stessi¹². Nel corso dei primi decenni del 1800 si realizzarono importanti lavori per restaurare e ampliare le banchine del porto di Alghero, eseguiti in particolare nelle campagne del 1807/08, 1817 e 1822/23; dalla documentazione di riferimento risulta che la parte centrale del *Molo* - sita davanti alla Porta Marina e oggi chiamata Banchina Dogana - prima del 1808 era formata da *“un’informe pietraia”* e solo in quell’anno fu sistemata e allargata e che nel 1817 il cav. Grondona, maggiore generale delle Regie Armate e governatore di Alghero, fece co-

struire la tratta chiamata *Molo di Sanità*, senza peraltro alcun cenno alla eventuale costruzione di una Casetta di Sanità¹³. Bisogna arrivare al 1834 per ritrovare notizie sull’argomento, in una relazione inviata alla Segreteria di Stato e di Guerra dal regio misuratore Casabianca, contenente alcuni progetti e perizie relativi alla ristrutturazione del Lazzaretto di Alghero e alla costruzione di una Casa di Sanità nel porto, peraltro valutati troppo grandiosi e costosi dal commissario generale di sanità di Cagliari Vallaca, che nel rilevare, in particolare, l’eccessiva ampiezza del nuovo fabbricato della Casa di Sanità, perfino superiore a quelle di Cagliari e Genova, ne segnalò l’opportunità di un adeguato ridimensionamento, conformemente a quanto già disposto dal Ministero competente, *“il quale per la Casa di Sanità ha ordinato di farsi una sola camera coi parlati”*¹⁴. Il diffondersi di un’epidemia di *cholera morbus*, segnalata fin dal

1832 in Francia ed estesa negli anni successivi alla riviera di Genova e a Livorno, aveva allarmato le autorità sanitarie del Regno di Sardegna, che si attivarono per riorganizzare e rendere efficienti le strutture sanitarie dei porti dell’isola. Nell’ambito dei provvedimenti avviati in tale occasione, nel settembre del 1835 fu disposta la costruzione di un casotto per la disinfezione della posta in arrivo dal Continente, da ubicarsi nell’isolotto della Maddalena, sito nel golfo di Alghero, dove esistevano i ruderi di una vecchia chiesetta, sede di canonico, per il cui utilizzo fu richiesta e ottenuta l’autorizzazione del Capitolo algherese¹⁵. Con l’approvazione dell’iniziativa, il viceré Giuseppe Maria Montiglio raccomandò vivamente al governatore di Alghero Cugia Manca di controllare che i lavori fossero eseguiti *“con tutte le regole dell’arte per l’uso cui è destinato il locale e colla debita economia, onde non esporre il governo*

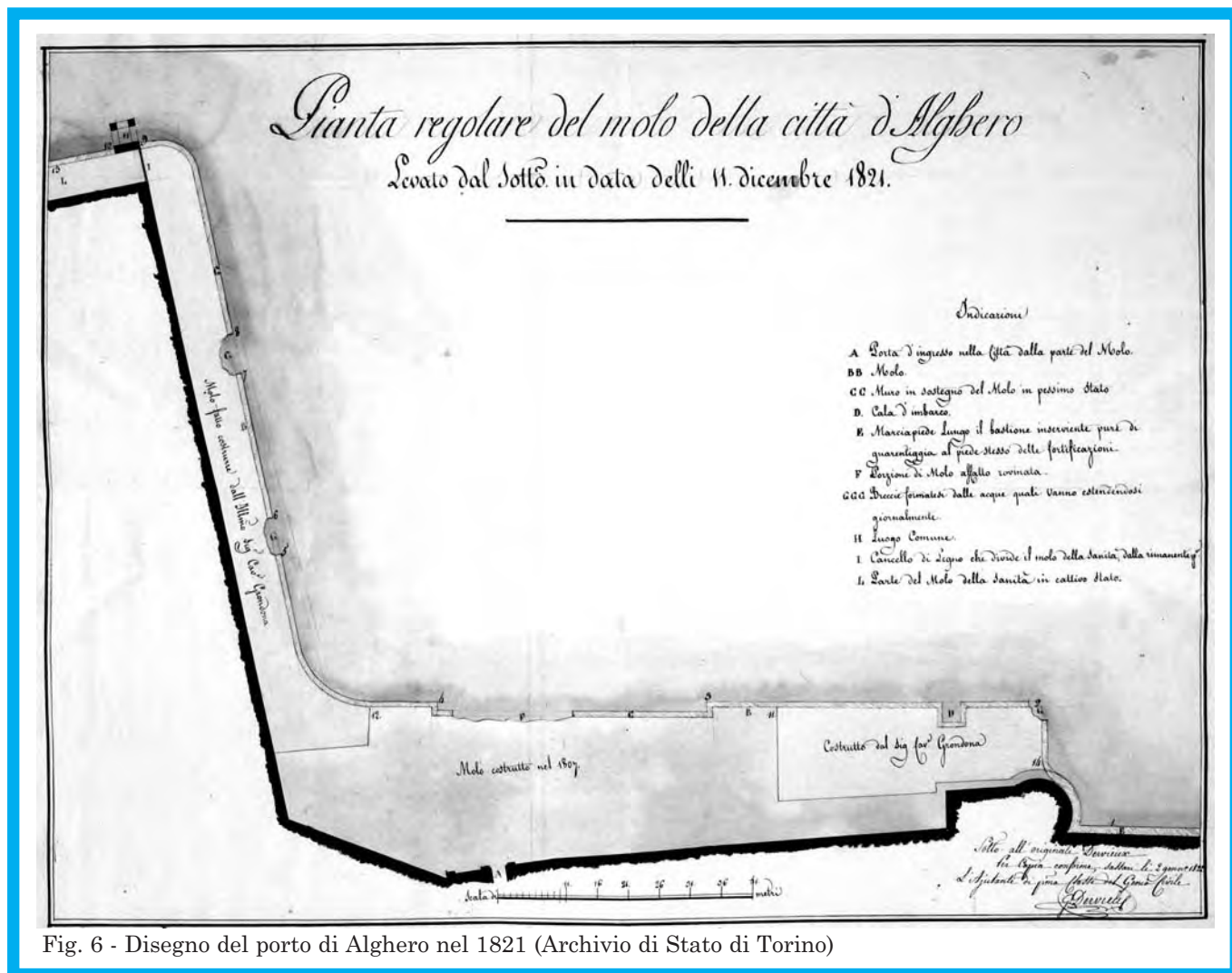


Fig. 6 - Disegno del porto di Alghero nel 1821 (Archivio di Stato di Torino)

a maggiori e inutili spese”¹⁶.

Costruito in brevissimo tempo dal muratore Gio'. Antonio Favella, il casotto si componeva di una sola stanza coperta, destinata agli impiegati sanitari e agli ufficiali di posta, con una divisione per coloro che avrebbero dovuto scontare la contumacia, dove furono installati il necessario camino e il fornello per la disinfezione delle lettere¹⁷.

Nel prendere atto della costruzione e della relativa spesa, pari a lire sarde 703, soldi 17 e denari 6, il viceré ebbe modo di lamentarsi col governatore di Alghero per l'eccessivo onere sostenuto, molto gravoso per il Regio Erario e ben superiore alle aspettative, anche perché sarebbe stato sufficiente allestire un semplice locale in legno e non un fabbricato solido interamente in muratura come quello realizzato¹⁸.

Il casotto, che venne utilizzato per un breve periodo in quanto

l'epidemia di colera andò ben presto esaurendosi, fu mantenuto in buono stato per qualche tempo mediante piccole riparazioni periodicamente effettuate; ma quando nell'aprile del 1846 il governatore di Alghero presentò alla Segreteria di Stato di Cagliari un calcolo predisposto dall'aiutante ingegnere del Genio Civile Satta, relativo alle opere necessarie per ripristinare adeguatamente l'edificio, gli infissi e la suppellettili - a seguito dei danni provocati dai pescatori che vi si riparavano in caso di cattivo tempo, introducendosi dalle finestre - per un importo di spesa di lire 176,797, la risposta fu “*di non doversi dar luogo a opera alcuna per le riparazioni in discorso, e di meglio convenire agli interessi dell'Amministrazione Sanitaria il lasciarsi quel fabbricato come si trova*”¹⁹.

In conseguenza di questa decisione, il casotto fu completamente

abbandonato, cadendo gradualmente in rovina, fino a quando nella seconda metà degli anni Trenta del Novecento venne installato in quell'isolotto il fanale oggi esistente.

Nel giugno del 1837 la Giunta Sanitaria di Alghero, presieduta dal governatore della piazza, ripropose la necessità di erigere nell'area portuale una Casa di Sanità, in considerazione del fatto che approdavano nello scalo algherese bastimenti soggetti a quarantena, oltre a numerose barche corallatrici, ma soprattutto per permettere al personale sanitario, che con le nuove norme doveva assicurare un servizio continuativo, un ricovero adeguato anche in caso di condizioni meteorologiche avverse²⁰.

Considerato che il precedente, elaborato dal regio misuratore Casabianca nel 1835, appariva sovradimensionato e troppo costoso, fu richiesto al governatore

E S T U D I

di Alghero un nuovo progetto, predisposto tempestivamente dall'assistente misuratore Efsio Sechi e dove si prevedeva un'unica camera terrena di circa 45 metri quadrati, lunga palmi 36 (mt. 9,45) compreso il loggiato, larga palmi 18 (mt. 4,73) e alta palmi 12 (mt. 3,15), che il viceré ritenne idonea autorizzandone la costruzione a spese della Regia Cassa, dopo aver accertato l'assenza di pregiudizi alle fortificazioni²¹.

A seguito di regolare licitazione, i lavori andarono in appalto al già citato muratore Gio'. Antonio Favella per un importo di lire sarde 990, rispetto al prezzo base di lire 1300, e furono portati a termine nel maggio del 1838, quando avvenne il collaudo della nuova costruzione ad opera del regio misuratore Casabianca²².

L'edificio fu adibito alle funzioni per le quali era stato realizzato fino alla creazione del Regno d'Italia, quando nel corso degli anni Sessanta dell'Ottocento venne riorganizzata l'Amministrazione dei porti e del litorale, con l'istituzione di Circondari e Compartimenti Marittimi, che assorbono anche le competenze in materia di sanità marittima.

Alghero divenne sede di Circomare i cui uffici furono allestiti nella vecchia Casetta di Sanità, opportunamente ristrutturata e nel 1862 sopraelevata di un piano a spese del Governo, come afferma il canonico Giovanni Spano negli *"Emendamenti ed aggiunte all'Itinerario dell'Isola di Sardegna del conte Alberto della Marmora"*, pubblicato a Cagliari nel 1874.

Dopo il trasferimento degli uffici della Circostrizione Marittima nella nuova Capitaneria di Porto, costruita verso la metà degli anni Trenta del Novecento in un'area situata all'incrocio delle attuali vie Garibaldi ed Eleonora d'Arborea, la vecchia sede venne destinata ad alloggio di servizio per il personale della Capitaneria, utilizzandone inoltre alcuni locali come magazzino-deposito; per adeguare l'edificio alle nuove esigenze si dovette con tutta probabilità procedere, nel



Fig. 7 Pianta di Alghero elaborata da Carlo de Candia nel 1847 (Archivio di Stato di Sassari, Cessato Catasto)

tempo, a profonde ristrutturazioni e a qualche ampliamento.

Da una decina d'anni tale costruzione è rimasta completamente abbandonata, degradandosi progressivamente fino a diventare il rudere oggi esistente, di cui è stato disposto il parziale abbattimento preservandone le cosiddette *strutture originarie* e, quindi, prevedendo di mantenere comunque in quell'area un piccolo edificio al piano terra, che continuerebbe a limitare la piena visione delle mura e a restringere notevolmente il passaggio sulla Banchina di Sanità, in quanto conserverebbe, seppur leggermente ridotta, l'attuale lunghezza del fronte.

Questa soluzione non sembra compatibile né coerente con i progetti di valorizzazione dell'intera zona, in relazione al recupero in corso del complesso chiesa-monastero di Santa Chiara e alla ventilata apertura al pubblico dell'antica porta, chiusa da tempo immemorabile, sita poco oltre la torre di Sant'Elmo.

In base a tutte le considerazioni che precedono, a parere dello scrivente sarebbe molto più utile e opportuno, e corrisponderebbe maggiormente al pubblico interesse, procedere alla totale demolizione del fatiscente edificio, piuttosto che conservarne una parte, sia pure di qualche interesse architettonico; con questa soluzione si potrebbero inoltre evitare nel futuro possibili mire e pressioni da parte di privati per un'eventuale utilizzazione del locale a scopo di lucro.

Per salvaguardarne comunque la memoria storica, che in definitiva rappresenta il principale motivo del provvedimento e di cui non si vuole assolutamente negare l'importanza compatibilmente con le altre pubbliche esigenze, basterebbe semplicemente circoscrivere ed evidenziare nella pavimentazione della banchina, mediante idonei materiali lapidei, il relativo perimetro, inserendo nella parte centrale una lapide con l'indicazione della passata esistenza

E S T U D I



Fig. 8 Pianta di Alghero compilata dal Genio Militare nel 1851 (Istituto Storico e di Cultura dell'Arma del Genio, Roma)

in quel luogo della Casetta di Sanità costruita nel 1838.

Un'operazione di questo genere potrebbe essere giuridicamente ancora praticabile, malgrado l'avanzato stato dei lavori, in presenza di una tempestiva modifica in corso d'opera dei relativi atti amministrativi, conseguente ad un'opportuna autocritica da parte degli Organi competenti, cosa peraltro abbastanza difficile da concepire nelle Pubbliche Amministrazioni e non solo in queste.

Per quanto riguarda infine le valutazioni storiche contenute nella relazione della Soprintendenza, potrebbe trattarsi di un piccolo incidente di percorso, che nulla toglie alla valida e meritevole opera svolta da questo Ente nel campo della tutela e salvaguardia dei beni architettonici.

Sarebbe peraltro altamente auspicabile che i dati storici contenuti in simili relazioni siano sempre e comunque riportati, per quanto possibile, con la massima precisione ed estrema puntualità, anche e soprattutto perché in molti casi rappresentano la motivazione determinante di provvedimenti amministrativi aventi importante rilevanza esterna, in quanto condizionano, spesso in senso restrittivo e limitativo, l'esercizio di diritti e interessi legittimi da parte sia di intere comunità, sia di istituzioni e imprese, sia di singoli privati cittadini.

NOTE

1. Archivio di Stato di Torino (d'ora in avanti AST), *Sardegna (Sar.)*, 2° *Elenco (2° El.)*, Mazzo (M.)2.
2. Cfr. G. Sari, *La piazza fortificata di Alghero*, Alghero 1988, tav. XI.
3. AST, *Sar.*, 2° *El.*, M. 2.
4. Archivio Storico del Comune di Alghero (d'ora in avanti ASCAL), busta (b.)788.
5. Archivio di Stato di Cagliari (d'ora in avanti ASC), *Segreteria di Stato e di Guerra (Segr.di St.)*, Serie (S.) II, vol. 1073.
6. ASCAL, bb.792 e 834.
7. Ibidem e ASC, *Segr. di St.*, S. II, vol. 1073.

8. ASCAL, b. 792.
9. Ibidem.
10. Ibidem.
11. ASCAL, b. 819.
12. ASC, *Segr. di St.*, S. II, vol. 1218.
13. ASCAL, bb. 799 e 800; ASC, *Segr. di St.*, S.II, vol. 1190; AST, *Sar.*, 2° *El.*, M. 2.
14. ASC, *Segr. di St.*, S. II, voll. 1080 e 1235.
15. ASC, *Segr. di St.*, S. II, vol. 1568.
16. Ibidem.
17. Ibidem.
18. ASC, *Segr. di St.*, S. II, vol. 1236.
19. Ivi, vol. 1251.
20. Ivi, vol. 1241.
21. Ivi, vol. 1243. Il palmo sardo corrisponde a mt. 0,26250.
22. Ibidem.



Fig. 9 - Il fabbricato che si è deciso di conservare

50 ANYS DE LA MORENETA A L'ALGUER

Al 1958 la comunitat catalana de l'Alguer, representada del professor Pasqual Scanu dóna a la comunitat Benedictina de Montserrat la llàntia votiva de la ciutat de l'Alguer, senyal de devoció a la Moreneta i demostració de una voluntat recíproca de promoure i enfortir lligams i relacions entre catalans i algueresos.

Pasqual Scanu arriba a Montserrat amb una lletra, firmada de personatges de la societat algueresa i sarda, entre els quals Antoni Segni, ministre italià de la defensa; Salvatore Stara, assessor regional; Giovanni Lamberti, senador de la República italiana; Mons. Bachisio Piras, vicari general de la diòcesi de l'Alguer; i encara Antoni Era, Rafael Catardi, Rafael Sari, Fidel Cilliano, Antoni Simon Mossa i altres encara. Pasqual Scanu davant de la Reverenda Comunitat Benedictina, presidida del Pare abat Aureli Maria Escarré, lligi l'oració de la Mare de Déu.

ORACIÓ

*...Als Teus peus sagrats,
el poble devotíssim de
Barceloneta
deposa amb confiança de fill
un homenatge perpetu;
invoca la Teva assistència,
la Teva protecció,
la Teva Gràcia Divina
perquè sem fills del Teu beneït
Fill,
perquè sem germans espirituals
del Teu poble fidel de
Catalunya...*

És una època de fortes emocions i ganes de crear relacions i aquells hòmens eren motivats sobretot de la voluntat de descobrir un món desconegut que s'úscita de una banda i de l'altra, és a diure de l'Alguer i de Catalunya, curiositat i simpatia.



Llàntia de l'Alguer a Montserrat

Aquell 1958 és el mateix any que als Jocs Florals de la Llengua Catalana ve instituïda la secció algueresa i és l'època que fa de preludi al viatge del retrobament de l'agost 1960.

I és en ocasió del mític viatge del retrobament que la comunitat Benedictina de Montserrat dóna a la comunitat catalana de l'Alguer una còpia de la Moreneta.

Lo viatge, organitzat a Catalunya, preveu una expedició de

catalans que amb el vaixell Virgínia de Churruga, salpat de Barcelona arriba a l'Alguer acollit de una comunitat eufòrica i festosa, que sense entendre del tot allò que estava passant, viu inebriada un adveniment extraordinari.

Un dels aspectes més coinvolgent del viatge i de l'arribada dels catalans a l'Alguer, serà el transport en processó del simulacre de la Verge del port a la catedral de Santa Maria.



1950. Arribada de la Moreneta a la Catedral de l'Alguer



Foto de G. Satiu

Capella actual de la Moreneta a la Catedral de l'Alguer

La veneració a Sardenya de la Mare de Déu de Montserrat és antiga, a Sàsser és Patrona i Protectora del Gremi dels cosidors i a l'Alguer ve acollida amb entusiasme.

Per alguns anys la comunitat algueresa envia al Santuari de Montserrat l'oferta simbòlica per oli de la llàntia, però a poc a poc l'entusiasme se despaga, com sovint passa a l'Alguer, i així com altres relacions entre l'Alguer i Catalunya tenen una brusca interrupció.

Als principis dels anys '90 l'Escola de alguerés *Pasqual Scanu* i l'Obra Cultural de l'Alguer prenen a celebrar la festivitat de la Mare de Déu de Montserrat, amb la missa en alguerés en la catedral de Santa Maria, en la capella que alhora hospitava el simulacre de la Moreneta, do de l'Abadia de Montserrat. Ja de alhora animava i acompanyava la missa la Coral de l'Escola de alguerés que puntualment tanca la funció religiosa amb el cant del *Virolai*. Les ofertes acollides a l'ofertori són enviades a Montserrat com contribut de la comunitat algueresa a l'oli de la llàntia, i qualqui any assisteix a la vella de Santa Maria a Montserrat qualqui representant de les dues entitats alguereses.

Última etapa importat de la història secular dels lligams de fe entre la Mare de Déu de Montserrat i la comunitat religiosa de l'Alguer, al 2002. Al juliol de aquell any, en l'àmbit de un enriquiment de la devoció mariana visitant els famosos santuaris d'Europa, un numerós grup de fidels del santuari de Nostra Senyora de Vallverd, patrona de la diòcesi i compatrona de la ciutat de l'Alguer ha visitat Montserrat. En aquella ocasió, precisament el 18 de juliol, el grup de fidels algueressos, després de haver participat a la missa conventual, ha tengut un encontre simple però emocionant amb la comunitat dels monjos de Montserrat, representada del pare Abat Cassià Just, al qual el rector de Vallverd,

Antoni Nughes ha donat una reproducció del simulacre de Nostra Senyora de Vallverd i una medalla de or que ne reproduceix la imatge, mentre el Pare Abat ha donat pel santuari una còpia del simulacre de la Mare de Déu de Montserrat. Avui la *Moreneta* té dedicat un altar al santuari de Vallverd on el sou simulacre és exposat a la veneració dels fidels.

Aquest any, en ocasió del 50^e aniversari de la venguda a l'Alguer de la Moreneta, després de una visita a Montserrat dels dirigents de l'Obra i de l'Escola, una delegació alguerera, convidada de la comunitat Benedictina, ha assistit a la vetla de Santa Maria lo 26 de abril, concelebrada aquest any del Cardinal Tarciso Bertone.

Vito Loi, Carlo Sechi i Joan Irranca, en representància de l'Escola de alguerés *Pasqual Scanu* i de l'Obra Cultural, han assistit a la funció i a l'ofertori i, així com altres ciutats presents, han renovat la tradició de l'oferta per la llàntia.

A conclusió de la vetla, primer del cant del *Virolai*, el Pare abat Josep Maria Soler ha regraciat totes les comunitats presents i en particular los representants de la ciutat de l'Alguer, la comunitat més llunyana entre les terres de llengua catalana.

A la vetla de Santa Maria ha assistit una quantitat enorme de fidels que han omplert la basílica, desbuidada per l'ocasió dels bancs per afavorir la presència de més gent possible.

La funció religiosa és acabada,



2002. Donació del simulacre de la Moreneta pel Santuari de Vallverd



2010. Montserrat. Carlo Sechi presenta l'oferta per la llàntia

com vol a tradició, amb el cant del *Virolai*.

Ha acompanyat la funció el cant de l'escolania, i el nou orgue, inaugurat el dia primer amb un concert al qual han assistit autoritats, patrocinadors i moltíssims convidats.

sims convidats.

A conclusió de la funció litúrgica de la vetlla, la majoria dels fidels s'és fermada en les places de Montserrat i a llong ha ballat sardanes.

Miquel Fort



Paolo Delrio

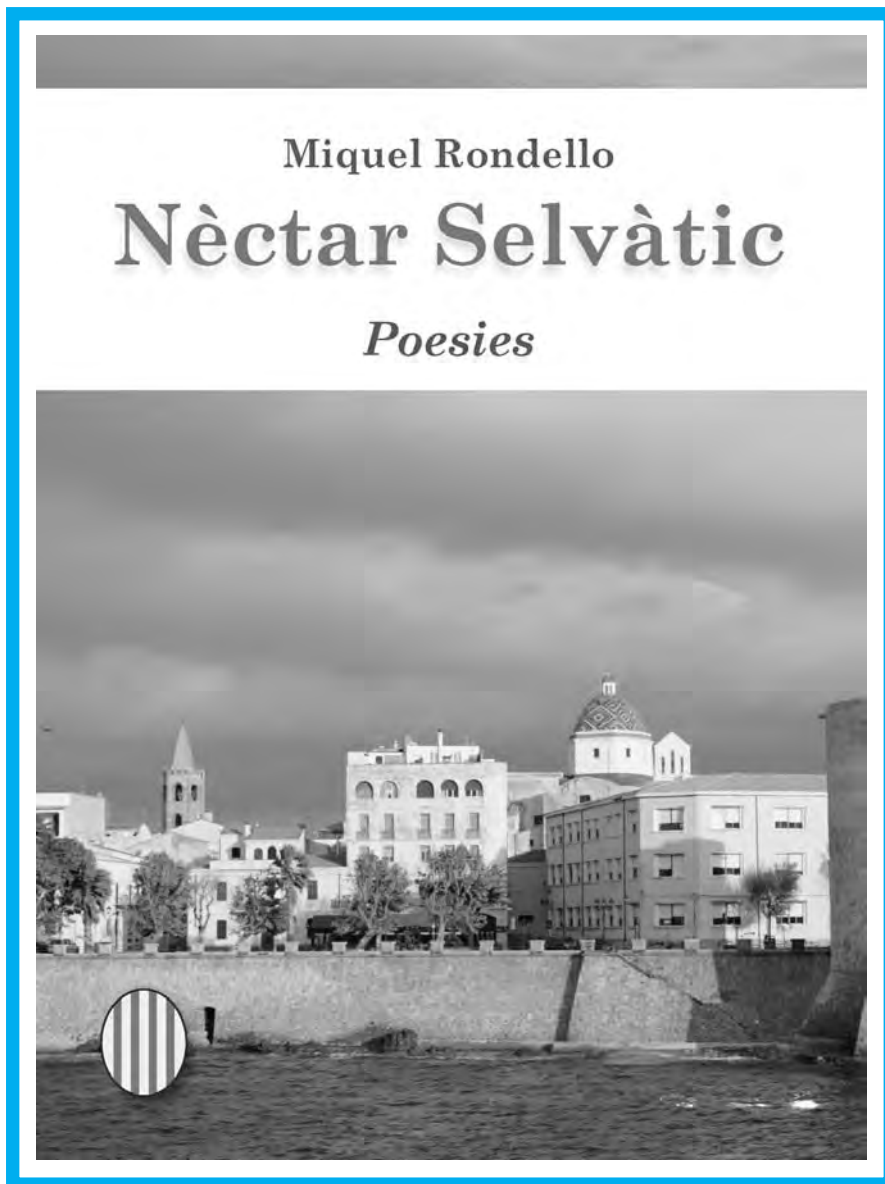
SANT RAMON

Mestre de llenya

Mobles entallats en estil sard - Mobles rústics

C. Mazzini, 107 - Tel. (079) 95.30.20 - 07041 L'ALGUER

NÈCTAR SELVÀTIC DE MIQUEL RONDELLO



Dijous 18 de març, a la Sala Conferències de l'ex-Seminari, en l'àmbit de les activitats de la Universitat de la Tercera Edat, és estat presentat el volum de poesies de Miquel Rondello *Nèctar Selvàtic* (editat de les *Grafiche Peana*).

El volum presenta les poesies en la versió original en alguerès i a front en una traducció curada del mateix autor.

Miquel Rondello, de sempre apassionat cultor i defensor de la nostra identitat i de la nostra peculiaritat lingüística, alumne fidel de l'Escola de alguerès "Pasqual Scanu", nos presenta en aquest volum la seva obra poètica, per la qual ha tengut en passat diversos importants reconeixement sigui en àmbit local

com també a nivell nacional. Ha participat a diverses edicions del concurs literari intítulat a Rafael Sari i ha guanyat l'edició del 2001 amb la poesia *Malenconia*. Sempre al Premi Sari del 1996 i 1998 havia guanyat el primer premi de la secció prosa respectivament amb els contes *El campió del barri* i *Lo matxoni*. Al 1993 ha guanyat el primer premi del concurs poètic de poesia dialectal Guido Modena amb la poesia *L'últim nassaiol*.

La manifestació de presentació és estada curada de Anna Maria Ceccotti, amb la qual han col·laborat, sobretot per la lectura de la versió italiana de les poesies, Anna Maria Sini, Assunta Zarini i Giulia Maggio,

alumnes del curs de teatre de la Universitat de la Tercera Edat. Són estades presentades i llegides en les dues versions les poesies *Carreronet de l'Alguer vella*, *Un home al mirall*, *Finestreta tançada*, *L'embarràs*, *L'últim nassaiol*, *L'arc*, *Sant Pasqual 1943*, *Èxodus* i *Melanconia*.

La lectura de les poesies és estada intercalada de l'execució de diverses cançons de la tradició algueresa (*Bogamarí* de Pinutxa Ginesu, *Alguer mia* de Antoni Dalerci, *Mariner de l'Alguer* de Pasqual Gallo i *Serenada a Tereseta* de Antoni Ciuffo i Joan Pais), interpretades de la Coral Escola de alguerès Pasqual Scanu de la qual Miquel Rondello fa part.

Del món poètic de Miquel Rondello n'ha fet una presentació exhaustiva en la introducció del volum Antoni Nughes, director i professor de l'Escola de alguerès "Pasqual Scanu" que reproduïm íntegrament:

* * *

És sempre intrigant i *fascinant* entrar en l'ànim de un poeta i temptar de interpretar, a través dels seus sentiments i de les seues emocions, els camins de la seua experiència poètica, perquè en qualqu manera porta a descobrir o a intuir l'experiència més global de la seua aventura humana.

De fet escriure una poesia no és solament viure i exprimir sentiments i emocions, significa també interpretar, materialitzar amb paraules i ancorar als versos les veus de l'ànima, perquè arribin, encara vives i fresques, al cor dels altres, per fer conèixer moments de la pròpia vida i proposar, quan és possible, idees, valors, que, superant fets i adveniments contingents, se transformin en valors universals.

És aquesta l'aventura del poeta, del més petit i anònim, fins als més grans i inspirats que escriuen versos amb formes, accents i resultats, talment únics i extraordinaris, que se

transformen en patrimoni de una comunitat, de un pòpuli, a voltes, de tota la humanitat.

Però aquests són camins així personals i profunds que, a voltes, resten en part misteriosos i impenetrables fins i tot al mateix autor, sobretot quan un poeta caracteritza la pròpia poesia amb temàtiques tan emblemàtiques i úniques que se identifica amb elles.

Per això entrar i penetrar l'ànim dels poetes no és sempre fàcil, i sovint és un atzar i un risc, sobretot quan se tempta de presentar-lo als altres.

Miquel Rondello, per fortuna no fa part de aquesta categoria de poetes, perquè no té un món poètic ni exclusiu, ni misteriós o de difícil aproximació: el seu horitzó poètic és el món dels sentiments, dels problemes, dels dolors i a voltes de les tragèdies, dels somnis, dels ideals, de les aspiracions de l'home comú, és a dir de l'home que viu de casa, de treball, de família! Un món del qual se senteix part integrant i al qual presta la seva veu acorada.

La poesia de Miquel Rondello, en efecte, canta les cançons de la vida: totes les cançons de la vida, aquelles tristes, aquelles de l'alegria, de l'amor, de l'amistat, de la mort, i canta amb passió el cant de la pròpia terra. Així en nombroses poesies nos trobem immersos en l'encant de la nostra ciutat, que el poeta veu i presenta com la casa més gran i la casa de tots, teatre de la seva i de la nostra història i escenari dels tresors que nos ha deixat en herència, i per això mestra de vida i referent privilegiat de la nostra identitat.

Un sentiment i una consciència



1993. Premi Guido Modena

de identitat que tots sabem profunds i ben radicats en Miquel Rondello que, també per això, ha trobat natural utilitzar com vehícul de comunicació l'alguerés: és a dir la pròpia llengua, la llengua de casa, la llengua del cor, la llengua de la mare, instrument excepcional i privilegiat de comunicació, i que se transforma en instrument únic que volem fer emergir i donar cos o substància visibles i palpables als tresors i als valors que tenim i considerem més preciosos.

I això a despit de qui, per privar l'alguerés de aquella dignitat i genuïtat que li ve de la vida i de la història, posa en contraposició llengua nacional i llengua de la comunitat local, temptant de transformar aquesta última en llengua de segona categoria. Una distinció, aquesta, que de

sempre, és estada i resta, una distinció dels potents, que han sempre temptat de imposar amb prepotència la llei dels números.

A coronament de la veneració per l'Alguer, sua i nostra ciutat, en la poesia de Miquel Rondello hi trobem sovint l'èstasi contemplativa de les bel·leses de la natura i del territori, mai imatges mortes o anònimes, sinó part integrant i "bressol" de l'univers experiencial de cada home i de l'entera comunitat que viuen en aquesta terra. Una realitat i una veritat que trobem exemplificades en *Roques*:

*on hòmens i cabres
se perden engolits dels barrancs;
serpents i corbs
únic fil de vida
entre llentiscles, ullastrs
i ossos blancs.*

Són versos "emblemàtics" de



**HOTEL
L'ALGUER**

L'Hotel on els algueresos se troben de casa a Barcelona

Habitacions amb aire condicionat, telèfon directe, ràdio i televisió
Bar i sala de reunions. Parquing i metropolitana al costat de l'Hotel
A un pas del Camp Nou La Fira de Barcelona a pocs minuts

Passatge Pere Rodríguez, 20 (Les Corts)
Tel. 0034-93 334 60 50 - Fax 0034-93 333 83 65
08028 BARCELONA

www.hotelalguer.com - info@hotelalguer.com



una visió personal i íntima de la

natura: síntesi misteriosa de natura i vida; de vida quasi invisible (*serpents*) però present, i a voltes fins massa invadent i desagradable (*corbs*), al costat de senyals "eterns" de la vida que passa (*ossos*).

En la poesia de Miquel Rondello la natura participa i signa activament la vida de l'home. I en aquest context de natura sempre viva i vital, elements privilegiats i únics se revelen la marina i el sou món que se transformen en font de tradició i de identitat comunitària (*L'últim nassaiol*).

Ben present també la poesia de inspiració religiosa, amb líriques delicades i íntimament lligades de una constant, l'eternitat, no sempre immediatament evident, però sempre "silenciosament" present.

On però la poesia de Miquel Rondello resulta més genuïna, espontània, tocant i eficaç és en les composicions evocatives, on torna particularment viva l'experiència de la joventut, de la minyonia, del problema, i a voltes dels drames i de les tragèdies de la vida. Emblemàtica és, en aquest sentit, *Sant Pasqual*, on el poeta, amb versos que "ploren", evoca el record de la sua experiència tràgica, de minyó de set anys, del drama personal i de tota la ciutat durant el bombardament del 17 de maig del 1943:

*nit de lluna plena aquella nit
nit de plor de mares
nit de pregàries
de sang, de dol.*

.....

*sang de mans que furroguen
que cerquen
i que troben
sols parpelles tancades.*

Numerosos són els records i els quadres de vida, on les emocions naixen i corrin espontànies i vives, i passen de l'ànim del nostre poeta al cor del lector que no troba dificultat a se identificar en aquella situació o en aquell personatge.

Igualment fascinants són les poesies que toquen les temàti-

ques i les pistes de la quotidianitat, en les quals és evident i insistent l'intenció del poeta de transformar, en meditació universal, la reflexió personal que, nada en el cor, en l'ànima i en l'experiència de l'home-poeta, se vol transformar en indicació, pista, llumera pels altres hòmens que van pels camins de la vida.

Són els temes de la casa, de la família, de l'amor, dels amics, dels egoïsmes, del bé, del mal, de la dolor, de la solitud, de la vida, de la mort, de l'amistat i, de una manera especial, de la mare, de totes les mare i de xià Pasqualina, la mare de Miquel, que no compareix mai en manera directa i amb el sou nom, de la qual però és fàcil veure i tocar quasi amb la mà, la presència, amb una insòlita i extraordinària vitalitat.

La poesia de Miquel Rondello tempta, doncs, de cantar la grandiosa simplicitat del quotidià, l'eternitat dels valors, la profunda bellesa i la importància dels sentiments. És l'escriny on tants poetes alimenten la pròpia poesia i on troben els motius i la font de la pròpia inspiració. Són, naturalment, temàtiques comuns, que però cada poeta fa emergir i interpreta amb sensibilitat, modalitats i visions pròpies, que són, en final, les que caracteritzen i donen identitat als sous versos. Entrar en el món poètic de Miquel Rondello és un viatge agradable, un viatge que pren i conquesta perquè els sous camins poètics, si no sempre coincideixen amb el nostre món interior, se hi acosten, tenen numerosos elements en comú i per això, en definitiva, los sentim com nostres i nos porten a participar als problemes de l'home, a reviuire emocions, situacions i experiències del nostre passat, o nos acompanyen a reforçar i reafirmar els valors personals i comunitaris, a donar nou impuls i més força als nostres projectes i als nostres somnis, a renovar els petits i els grans ideals de la nostra vida.

Antoni Nughes

*A totes les víctimes
del 17 de Maig 1943*

SANT PASQUAL 1943


*Jo que he begut a vegades
la llet
del tou pit maternal
qui
més de mi o Alguer mia
recorda la plaga
de aquell event tant feral ?*

*...El crepuscle del vespre
t'embolicava de un negre
llençol:
nit de lluna plena aquella nit
nit de plor de mares
nit de pregàries
de sang, de dol.*

*I l'alba t'ha trobat prostrada:
contemplaves
un càntic de mort anunciada !
I la sang
tanta sang i ruïnes!
Sang de mans que furroguen
que cerquen
i que troben
sols parpelles tancades.*

*Record
un perfum d'herba-sana
i una mà desconeixuda
que me torcava les llàgrimes
i la sang dels cabells:
«No ploris minyonet,
coratge !
Ara les bombes
no fanen més res !»
«Si, jo no plor...
però la mama...
la mama mia ... on és?»*

Gener 1993



ESCOLA DE ALGUERÉS
"Pasqual Scanu"
1982-2010

**una institució per
ajudar els algueresos
a defensar i recuperar
la pròpia llengua
i la pròpia identitat**

**Carrer Mallorca, 45
escola.algueres@tiscali.it**

MANERES DE DIURE

“... NO ÉSSER FARINA DE FER HÒSTIES...!”

Una manera de diure que no és més en ús com una volta, que però conserva una força expressiva i moral ben forta, com totes les locucions on al centre hi trobem l'home i la sua manera de obrar.

Poguerívem també trobar altres locucions i maneres de diure que tenen el mateix significat i la mateixa força i la mateixa finalitat o el mateix intent educatiu, com exemple: “... no ésser una xícara de posar adamunt del comò...” i així anant endavant.

La força, havem dit, de aqueixa locució és suficientment i immediatament eloqüent: se diu de una persona que se presenta o se vol passar per una persona respectable, mentre, al contrari, si també no és palesament immoral, de segur va contra les lleis, dels hòmens i de Déu i, a la fi, no és així respectable com vol fer creure.

Cerquem de penetrar el significat específic, primari i material de aquesta expressió: la farina per fer les hòsties per la celebració de la missa, és feta de un forment seleccionat, un tractament i una atenció particulars, en consideració de la funció final de les hòsties que venen consagrades per l'eucaristia, i doncs sabem tots l'importància que té pels cristians i cosa representa pels credents la comunió amb Déu, un moment de altíssima

espiritualitat.

De aquesta explicació del significat material de aquesta manera de diure, passar i arribar al sou significat moral i social, poc hi vol i tots hi podem arribar. Així com és fàcil per tots, si sem hòmens de bona voluntat, passar a les aplicacions pràctiques i a un confront també personal de l'ensenyament moral de aquesta manera de diure.

És aquesta per exemple una expressió que se usa amb qui no sols se vol passar per persona perfecta, i endemés té la premissió i se vol arrogar el dret

de judicar tot i tots. Alhora se li tanca la boca o se convida a ésser més prudent i més comprensiu amb el altres dient-li: “Vés, que manco tu sés farina de fer hòsties...!”.

Un convit, que, evidentment, val en primer lloc i principalment per aquestes persones clarament presumides, que però tots farívem bé a tenir present i ben a davant dels ulls per la nostra maera de pensar i de obrar, vist que ningú se pot considerar “... farina de fer hòsties”.

Vito Loy

LA MIA TERRA

*Fúlgida profumava l'ària de flors en un verano de poc nat.
Feliç se despertava la vida. En la brisa dels dies multicolors.
Feven a gara les roses, dansaven càndids tels estesos al sol.
Exhalava del bosc nova meravella, estotjaven los animals secrets antics.
Se descallava la neu al sol, unflant los rius. Tremolava l'ària de núvoles vermelles, anunciava el vent la sua cançó.
Sardenya, ísola de mil històries de encant únic, etern.
L'arc en cel la color, les vèrgies los vols, de mariners los cants.
Harmoniosa terra amb el tou màgic far guies lo meu divot anar.*

Lina Brundu



La casa mia
sés tu

Carrer Giovanni XXIII, 47 - L'ALGUER - Tel. 079.978782 - Fax. 079.9734034

www.ferroniarredamenti.com - info@ferroniarredamenti.com

L' AIGUER

PERIÒDIC DE CULTURA I INFORMACIÓ - ANY XXIII - N. 129 - MARÇ-ABRIL 2010 - PREU € 2,50

Foto de F. Cadoni

E S T U D I

RILIEVI STORICI SULLA CASETTA
DI SANITÀ DEL PORTO DI ALGERO

de Giacomo Oppia

